

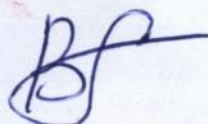
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УДК 334.746.18.4:658

СОЛОВЙОВ ВЛАДИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

## ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Спеціальність 08.06.01 — “Економіка підприємства  
і організація виробництва”



**А В Т О Р Е Ф Е Р А Т**  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

Харків — 1997



00751465 (S)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському державному економічному університеті Міністерства освіти.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор  
Гриньова Валентина Миколаївна  
Харківський державний економічний університет,  
зав. кафедрою

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор  
Мищенко Володимир Якимович  
Харківський державний політехнічний університет,  
зав. кафедрою

кандидат економічних наук, доцент  
Великий Юрій Михайлович  
Харківський державний економічний університет,  
доцент

Провідна установа - Харківський технічний університет  
радіоелектроніки, кафедра економіки, Міністерство освіти.

Захист відбудеться "23" травня 1997р. о 13<sup>00</sup> годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.01 у Харківському державному економічному університеті за адресою: 310001, м.Харків, пр.Леніна, 9-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного економічного університету за адресою: 310001, м. Харків, пр. Леніна, 9-а.

Автореферат розісланий "22" вересня 1997 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради

*Sto* —

Дороніна М.С.

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1. *Актуальність теми.* В сучасних умовах малий бізнес у розвинених країнах є провідним сектором ринкової економіки, який визначає темпи економічного зростання держави. Саме малий бізнес становить собою найбільш ефективну систему добору талановитих і завзятих людей, дозволяє створювати необхідну атмосферу конкуренції, сприяти швидкому переборенню проблем, які не можуть бути вирішені крупними господарськими структурами.

Проблемам малого бізнесу, його місцю в народному господарстві, ролі в суспільстві й фахово-етичній відповідальності присвятили свої дослідження багато вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, таких, як Джон В. Аген, О. Алімова, Д. Амстронг, В. Афанасьєв, С. Блинов, М. Вебер, П.Х. Верхан, В.М. Гриньова, А.Жук, В. Карсекін, А.П. Кисільов, А. Люсов, Б.А. Райзберг, Ф.Редміх, Л. Росс, С.Н. Соболев, Й. Хеффнер, Х.М. Шлейєр, Г. Шмелдерс та ін.

До теперішнього часу недостатня увага приділялась використанню своєрідних внутрішніх резервів малого бізнесу України, його можливостям до гнучкості й меневреності, оперативного вивчення ринкової кон'юнктури, швидкого освоєння випуску нової продукції, зближення економічних та психологічних методів праці завдяки відносно більшій самостійності менеджменту. Вирішення цих завдань дає змогу підприємствам малого бізнесу успішно вижити в умовах економічних криз, а також сприяти ефективному розвитку їхнього потенціалу.

Актуальність проблеми, її теоретичне обґрунтування й практичне вирішення зумовили необхідність проведення даного дослідження й визначили вибір теми дисертації.

2. *Мета і задачі дослідження.* Метою дисертації є теоретичне обґрунтування й розробка методичного забезпечення розвитку, аналізу й удосконалення організації малого бізнесу в умовах становлення ринкових відносин в Україні.

Відповідно до поставленої мети в дисертації були вирішені такі задачі:

розкрита сутність підприємництва в умовах сучасного стану реформування економіки;

теоретично обґрунтовано проблеми створення й розвитку малого бізнесу;

доведено необхідність удосконалення методики аналізу фінансово-господарської діяльності малих підприємств у забезпеченні процесу їх розвитку;

розроблено методичні основи аналізу оцінки фінансового стану підприємств малого бізнесу;

визначено підходи до прогнозування господарських рішень в умовах невизначеності.

3. *Предмет і об'єкт дослідження.* Предметом дослідження є механізм удосконалення розвитку малого підприємства. Об'єктом дослідження обрано малі підприємства м.Харкова.

4. *Загальна методика дослідження.* Теоретичною та методологічною основою проведених досліджень стали сучасна економічна теорія, закони й нормативні акти України з економічних питань, наукові дослідження, що виконувались за безпосередньої участю автора. Використані методи логічного узагальнення теорії систем, ситуаційного підходу, математичної статистики. Дослідження базувались на статистичних й звітних даних, що характеризують діяльність малих підприємств.

5. *Наукова новизна результатів, отриманих особисто автором:* доказано, що ефективне функціонування малого підприємництва є важливим чинником становлення ринкових відносин в Україні;

теоретично обгрунтовано концепцію розвитку малого підприємництва, що забезпечує організаційно-економічні умови його цілеспрямованого вдосконалення;

розроблено методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансового стану підприємств малого бізнесу, оцінки можливостей їх подальшого розвитку;

розроблено комплексний підхід до оптимізації господарських рішень в умовах невизначеності, який заснований на використанні моделювання виробничо-господарської діяльності малих підприємств і розробці прогнозів її здійснення з урахуванням підприємницького ризику;

запропонована методика розрахунку прогнозуючих значень результатів діяльності малих підприємств з урахуванням ступеня ризику.

6. *Практичне значення одержаних результатів.* Практична цінність роботи полягає в тому, що реалізація отриманих результатів та пропозицій дозволить вирішити складні проблеми розвитку малих підприємств і насамперед забезпечити можливість отримання фінансових засобів для їхнього ефективного функціонування. Результати виконаних досліджень й розробок можуть бути використані на підприємствах малого бізнесу різних галузей промисловості.

7. *Реалізація результатів дослідження.* Отримані в дисертації висновки та рекомендації знайшли конкретне втілення на малих підприємствах - АТЗТ "Промбудсервіс" та АТЗТ "Муніципальна акціонерна компанія сприяння пожежної охорони України".

8. *Апробація роботи.* Основні результати дослідження, висновки й рекомендації, викладені в дисертації, доповідались й отримали схвалення на науково-практичних конференціях та у відкритому друці.

9. *Публікації.* За результатами досліджень опубліковано 8 робіт загальним обсягом 8,0 ум. друк.арк., які відображують основний зміст дисертації.

10. *Структура та обсяг роботи.* Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків и додатків. Робота містить 148 сторінок машинописного тексту, список літератури з 166 найменувань, 16 таблиць, 6 рисунків.

### ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й задачі дослідження, розкрито загальну методуку наукових пошуків, викладено наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів.

У першому розділі - "Теоретичні основи розвитку малого бізнесу в Україні як основа створення нових організаційних форм господарювання"- визначена необхідність розробки нових підходів до створення та розвитку малих підприємств в умовах ринкових відносин. Конкретизовано роль підприємництва в соціально-економічній системі з метою забезпечення її цілісності й розвитку. На основі теоретичного узагальнення розроблена концепція розвитку малого підприємництва.

У другому розділі - "Методичні основи аналізу діяльності підприємств малого бізнесу" - оцінено діяльність малих підприємств Харківського регіону. Визначені показники, що найбільш повно відбивають фінансову діяльність малих підприємств. Обгрунтовано необхідність комплексного аналізу результатів фінансово-господарської діяльності та виявлені резерви його покращення на основі використання методуки розрахунків фінансових показників.

У третьому розділі - "Оцінка та моделювання підприємницького ризику" - запропоновано методуку оптимізації господарських рішень в умовах невизначеності, викладено методуку розрахунку прогнозних значень чистого прибутку на малих підприємствах та визначено вплив на її розмір основних виробничих факторів.

У висновках узагальнено результати проведених у дисертації досліджень.

## ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Теоретично обґрунтовано проблеми створення і розвитку малого бізнесу як ефективної структури в системі економіки України та сформульовано концепцію розвитку малого підприємництва. Як свідчить статистика індустріально розвинених країн, малі підприємства мають найбільшу питому вагу - від 77 до 98,4% - у загальній кількості підприємств та від 35,5 до 38,8% - в обсязі промислової продукції. Таким чином, це явище не відображає особливості розвитку окремо взятої країни, а показує тенденції прогресу економіки індустріальних країн і обґрунтовує необхідність розвитку малого бізнесу в Україні як нової організаційної форми господарювання.

В дисертації доведено, що для вирішення проблем малого підприємництва в Україні необхідно створити й забезпечити сприятливі нормативно-законодавчі та організаційно-економічні основи для системного розвитку малого бізнесу.

З метою оцінки пріоритетності чинників такого розвитку малого бізнесу в роботі наведені результати соціологічного дослідження, проведеного серед групи менеджерів різних функціональних підрозділів (загальне управління, постачання, організація та збут продукції) малих підприємств Харкова. Спеціалістам було запропоновано такі чинники: формування нормативно-правової бази; удосконалення фіскальної та фінансово-кредитної політики; забезпечення вірогідною інформацією; впровадження сучасних технологій та інновацій; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності; підготовка та перепідготовка кадрів підприємств; створення координаційного центру підтримки малого бізнесу на регіональному рівні. Наведені чинники перераховані у тій послідовності, яка була встановлена в результаті обробки думок експертів з точки зору їх значення та впливу на розвиток малого бізнесу.

Такий аналіз дав можливість теоретично обґрунтувати концепцію розвитку малого бізнесу (рис. 1).

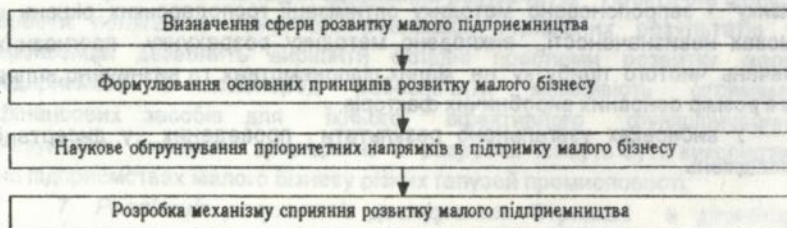


Рис. 1. Структура концепції розвитку малого підприємництва

На першому етапі визначається основна мета розвитку малого підприємства за її пріоритетністю. Серед великої кількості цілей можна виділити такі: структурна переорієнтація народного господарства України; оперативна насиченість ринку товарами та послугами; послідовний розвиток конкуренції з орієнтацією на її сумлінність; вирішення проблем безробіття шляхом створення нових робочих місць; послаблення монополізму у виробничій сфері економіки; впровадження у фінансово-господарській діяльності досягнень науки та техніки.

Наступним етапом є формулювання принципів для досягнення мети, серед яких головними є: системність і комплексність механізмів регулювання розвитку малого підприємництва; доцільність і адресність підтримки господарських суб'єктів малого бізнесу за допомогою вибору пріоритетів та концентрації ресурсів для їхньої реалізації; рівноправний доступ суб'єктів малого підприємництва всіх форм власності до матеріально-сировинних, фінансових і трудових ресурсів.

Реалізація таких цілей та принципів повинна забезпечуватися підтримкою малого підприємництва державою по таких напрямках: формування нормативно-правової бази; вдосконалення фіскальної та фінансово-кредитної політики; своєчасне забезпечення достовірною інформацією; впровадження сучасних технологій та інновацій; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності; підготовка та перепідготовка кадрів для поліпшення професіоналізму. Застосування запропонованої концепції дозволяє створити комплекс взаємозв'язаних та взаємодоповнюючих підходів до забезпечення сприятливих нормативно-законодавчих та організаційно-економічних основ для системного розвитку малого підприємництва в Україні.

*2. Обґрунтовано методичний підхід до підвищення резервів фінансово-господарської діяльності малих підприємств.* В сучасних умовах зростає роль аналізу в управлінні підприємством. Це потребує вдосконалення методики економічного аналізу з урахуванням методів та прийомів, що сформувалися в умовах ринкових відносин (рис. 2).

В процесі їхнього становлення господарська діяльність підприємства характеризується низкою показників, що відображують його техніко-організаційний рівень.

Від техніко-організаційного рівня, природних, соціальних та зовнішньоекономічних умов залежить ступінь використання виробничих ресурсів: засобів праці (блок 2), предметів праці (блок 3) та самої живої праці (блок 4). Інтесивність використання виробничих ресурсів проявляється в таких узагальнюючих показниках, як фондвіддача основних виробничих засобів, матеріаловіддача виробництва продукції, продуктивність праці.

Ефективність використання виробничих ресурсів визначається: обсягом та якістю виготовленої та реалізованої продукції (блок 5); розміром споживання або витрат ресурсів на виробництво, тобто собівартістю продукції (блок 6); обсягом змінних ресурсів, тобто авансованими, для господарської діяльності головними та обіговими коштами (блок 7).

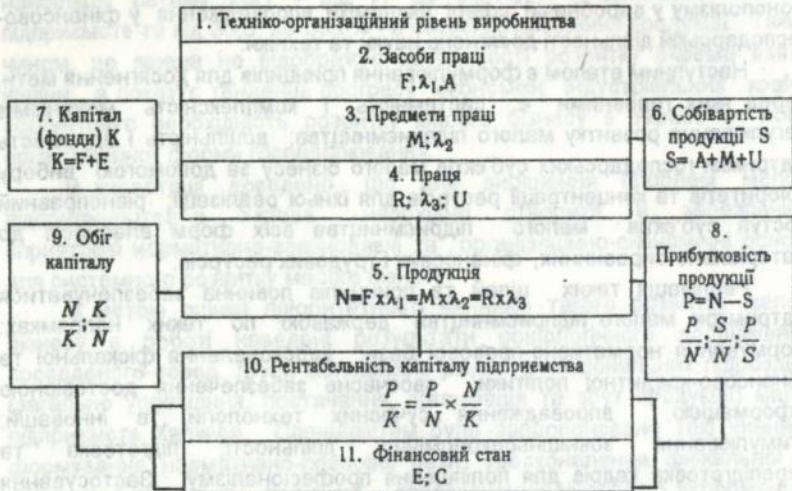


Рис.2. Схема формування узагальнюючих показників виробничо-господарської діяльності малого підприємства

Співставлення показників обсягу продукції та собівартості характеризує розмір прибутку: рентабельності продукції (блок 8), а також витрат на 1 грн. продукції. Показники обсягу продукції та розміру авансованих основних та обігових коштів характеризують відтворення і обіг капіталу (блок 9), тобто фондівіддачу ( $N/K$ ) і оборотність обігових коштів.

Отримані показники у сукупності визначають рівень прибутковості господарської діяльності (блок 10). Від виконання плану з прибутку і в цілому фінансового плану та від оборотності обігових коштів залежить фінансовий стан і платоспроможність підприємства (блок 11).

Використання запропонованої схеми дає можливість підприємствам малого бізнесу більш точно орієнтуватися в економічних показниках, що необхідні для аналізу їх фінансової діяльності в ринкових умовах господарювання.

3. *Розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення аналізу фінансового стану підприємств малого бізнесу.* Механічне перенесення зарубіжного досвіду проведення фінансового аналізу в багатьох випадках виявляється малоєфективним, тому що деякі показники часто не відображують реального фінансового становища підприємства. Мета запропонованих у дисертації методичних рекомендацій полягає в удосконаленні прийомів фінансового аналізу малих підприємств з урахуванням специфіки організації їхньої діяльності та орієнтацією на розвиток малого бізнесу в Україні.

Для характеристики фінансового стану підприємств та динаміки його зміни в дисертації обґрунтована система показників. На рис.3 представлено схему проведення детального аналізу фінансового стану підприємства малого бізнесу. Всі показники розбито на п'ять груп, які розташовані у порядку черги проведення аналізу.

Динаміка деяких показників, розрахованих за звітами підприємств малого бізнесу, представлена на рис.4. Незважаючи на зріст виручки від реалізації, підсумків балансу і середнього розміру поточних активів у 1996р. у порівнянні з 1995р. в ПФ "Лада" знизився обіг капіталу і мобільних коштів, що свідчить про негативний фінансовий стан цього підприємства.

Такий же стан у ТОВ "Пошук". ПФ "Славутич" характеризується стабільним фінансовим станом. Та тільки на ВФ "Символ" спостерігається зріст обігу капіталу та мобільних коштів. Зріст обігу товарно-матеріальних запасів відбувся у ТОВ "Пошук", ВФ "Символ" та ВФ "Славутич", що свідчить про достатню ліквідність зворотних активів.

Така система показників фінансового стану підприємств малого бізнесу найбільш обґрунтована в сьогднішніх умовах господарювання, одержані результати аналізу підтвердили ефективність її використання.

4. *Запропонована методика розрахунку прогнозуючих значень результатів діяльності малих підприємств з урахуванням ступеня ризику.* Після проведення аналізу фінансово-господарської діяльності малих підприємств було обґрунтовано значення інформації для прийняття рішень у сфері фінансів. Недостатній рівень обміну інформацією, низька її якість, тобто слабкий рівень комунікації, підвищують можливість прийняття ризикованих рішень. Це зумовлює необхідність розробки реальної програми "управління ризиками" на основі дослідження особливостей підприємництва.

В умовах ринкових відносин неоднозначність тенденцій економічного розвитку та нестабільність механізму ринкового регулювання змушують підприємства здійснювати діяльність, пов'язану з подоланням невизначеності. Для розв'язання цієї проблеми виникає

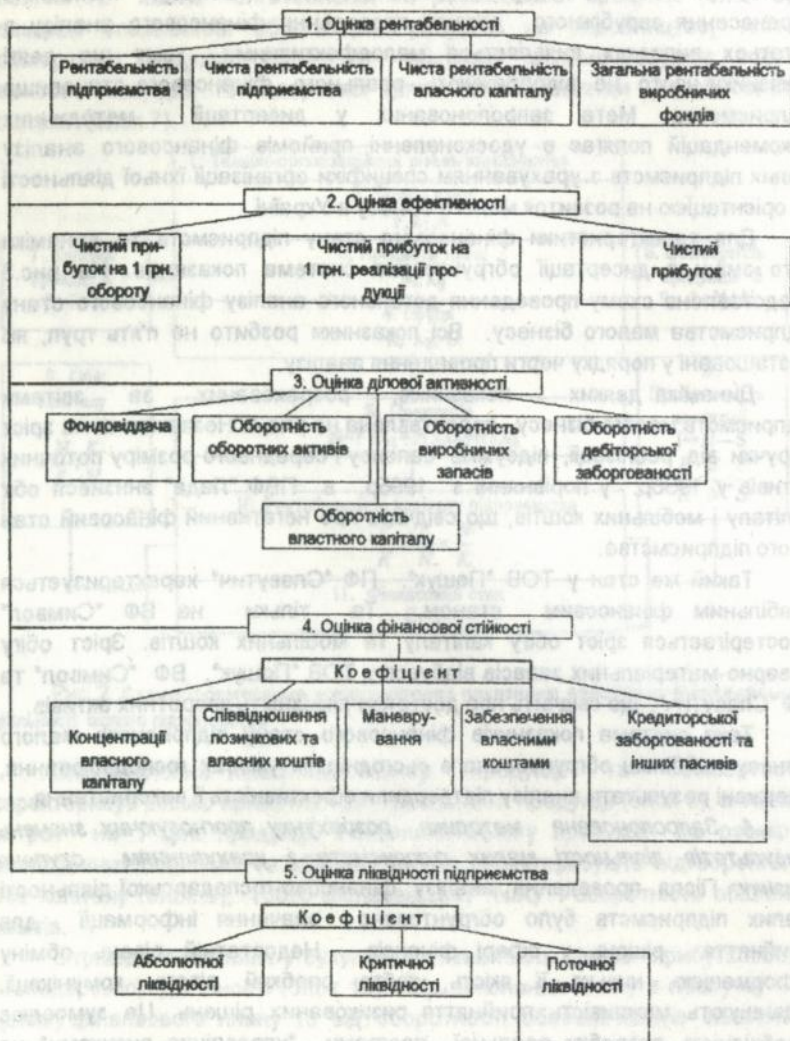
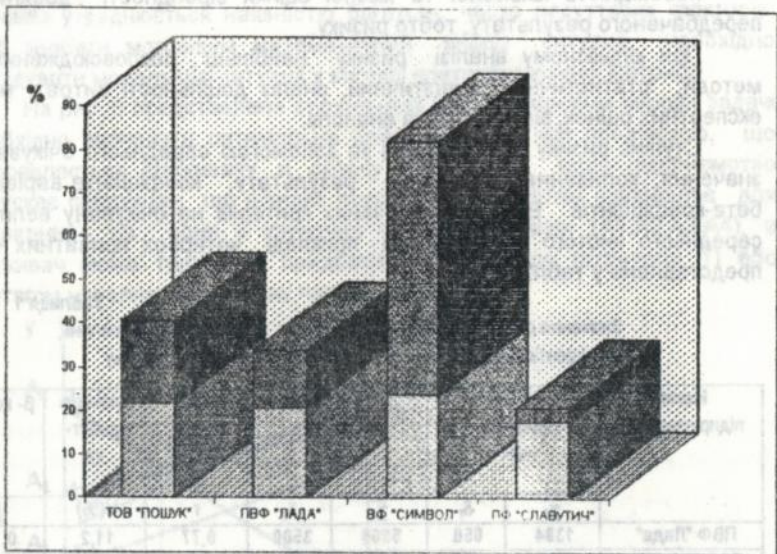
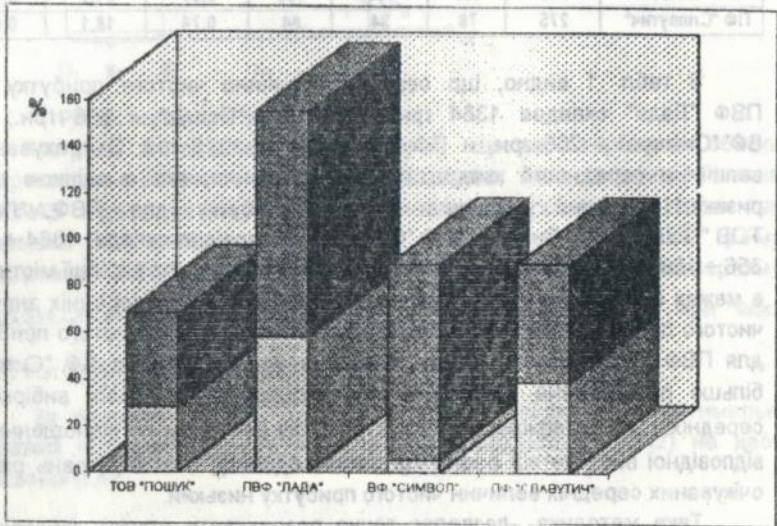


Рис. 3. Схеми детального аналізу фінансового стану підприємств малого бізнесу



Рентабельність продажу



Рентабельність капіталу

Рис. 4. Динаміка показника рентабельності

необхідність кількісної та якісної оцінки вірогідності досягнення передбаченого результату, тобто ризику.

При кількісному аналізі ризику найбільш розповсюдженими є методи: статистичний, аналітичний, аналіз доцільності витрат, метод експертних оцінок, використання аналогів.

Ступінь ризику вимірюється за допомогою середнього очікуваного значення, коливання, можливого результату, коефіцієнта варіації та бета-коефіцієнтів. Вплив перелічених критеріїв на очікувану величину середнього чистого прибутку на прикладі чотирьох приватних фірм представлено у табл. 1.

Таблиця 1  
Значення середніх очікуваних, середніх квадратичних відхилень, коефіцієнтів варіації та  $\beta$  - коефіцієнтів чистого прибутку

Мале підприємство	Чистий прибуток, грн.		Виручка від реалізації, грн.		Коефіцієнт кореляції	Варіація прибутку	$\beta$ - коеф.
	$\bar{X}_r$	$\delta_r$	$\bar{X}_v$	$\delta_v$			
ПВФ "Лада"	1384	650	5805	3500	0,77	11,2	0,14
ТОВ "Пошук"	356	168	449	449	0,95	15,3	0,35
ВФ "Символ"	258	107	180	180	0,87	21,9	0,48
ПФ "Славутич"	275	78	84	84	0,74	18,1	0,68

З табл. 1 видно, що середня величина чистого прибутку для ПВФ "Лада" складає 1384 грн.; для ТОВ "Пошук" - 356 грн.; для ВФ "Символ" - 258 грн. и ПФ "Славутич" - 275 грн. З урахуванням величини середнього квадратичного відхилення, яке є оцінкою рівня ризику, очікувана величина чистого прибутку для ПВФ "Лада", ТОВ "Пошук", ВФ "Символ", ПФ "Славутич" відповідно складе:  $1384 + 650$ ;  $356 + 168$ ;  $258 + 107$ ;  $275 + 78$ . Усі значення коефіцієнтів варіації містяться в межах від 10% до 25%, отже, розкидання очікуваних середніх значень чистого прибутку усіх фірм помірковане, хоча значення чистого прибутку для ПВФ "Лада" мають менше розсіювання ( $V=11,2\%$ ), а ВФ "Символ" більше розсіювання ( $V=21,9\%$ ) за відношенням до своїх вибірових середніх.  $\beta$  - коефіцієнт чистого прибутку всіх фірм по відношенню до відповідної виручки від реалізації менше одиниці, а отже, рівень ризику очікуваних середніх величин чистого прибутку низький.

Така методика дозволяє точно розрахувати ступінь виникнення ризику і, як наслідок, своєчасно вжити заходів щодо його запобігання, а це важливо для підприємств малого бізнесу в сучасних умовах.

В дисертації показано, що ще одним засобом розрахунку ступеня ризику в прийнятті господарських рішень в умовах невизначеності є теорія

ігор. Кожна безпосередньо взята з практики ситуація є дуже складною, а її аналіз утруднюється наявністю багатьох, часто несуттєвих факторів. Щоб зробити можливим математичний аналіз ситуації, необхідно побудувати модель цієї ситуації у вигляді платоспроможної матриці.

На рис. 5 представлена верхня ціна гри. За умовами першої задачі необхідно визначити оптимальне співвідношення між продукцією, що відправляється споживачу зі складу зберігання, якщо підприємство випускає продукцію, що швидко псується, яку потім відправляє для зберігання на один з існуючих чотирьох складів ( $A_1, A_2, A_3, A_4$ ), а споживач може терміново придбати цю продукцію (стратегія 1) або протягом невеликого проміжку часу (стратегія 2):

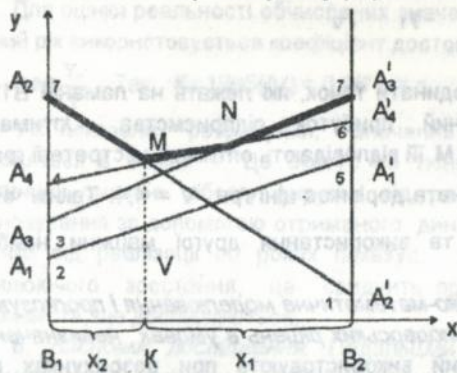


Рис. 5. Верхня ціна гри

На рис. 5 одержані чотири прямі, що характеризують збитки підприємства в залежності від складу зберігання його продукції. Ламана  $A_2MNA_3$  відповідає верхній межі витрат підприємства. Найменша ордината (МК) дорівнює ціні гри  $V$  і відповідає точці  $M$ . При цьому доцільніше зберігати продукцію на другому і четвертому складах. Оптимальними рішеннями є:  $\bar{x} = (0; \frac{1}{4}; 0; \frac{3}{4})$ ,  $\bar{y} = (\frac{5}{8}; \frac{3}{8})$ , при яких витрати підприємства складають  $\frac{19}{4}$  тис. грн.

За умовами другої задачі необхідно визначити оптимальні стратегії підприємства, яке випускає два продукта ( $A_1, A_2$ ) на двох машинах (I, II):

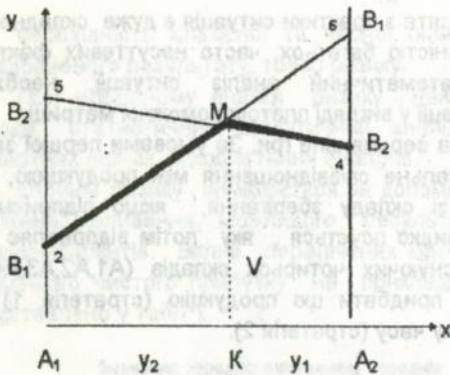


Рис. 6 Нижня ціна гри

Як видно з рис. 6, ординати точок, які лежать на ламаній  $B_1MB_2$ , характеризують мінімальний прибуток підприємства. Оптимальне рішення гри визначає точка  $M$ , їй відповідають оптимальні стратегії гравців  $x \left( \frac{2}{3}; \frac{3}{5} \right)$ ,  $y \left( \frac{1}{5}; \frac{4}{5} \right)$ , а її ордината дорівнює ціні гри  $V = 4,4$ . Таким чином, випуск другого продукту та використання другої машини найбільш доцільні.

5. *Проведено економіко-математичне моделювання і прогнозування прийняття оптимальних господарських рішень в умовах невизначеності.* Важливим показником, який використовують при розрахунках рівня доцільного ризику, є співвідношення реального і передбаченого прогнозом прибутку. Вихідними матеріалами для цього служать тимчасові ряди його фінансово-господарської діяльності. Тому головне завдання перспективного аналізу полягає в аналізі і прогнозуванні тимчасових рядів.

Аналізуючи зміни виручки від реалізації порічно, доходимо висновку, що вони носять характер зростання, яке посилюється. Графічний аналіз свідчить про наявність криволінійної залежності, що нагадує графік параболи. Для прогнозування виручки від реалізації застосовуємо рівняння параболи другого порядку у вигляді:

$$y_t = a_0 + a_1t + a_2t^2,$$

де  $\bar{y}_t$  - очікуване середнє значення виручки від реалізації в період часу  $t$ ;  $t$  - послідовні моменти часу.

В результаті обробки показників виручки від реалізації ПВФ "Лада" отримано таке рівняння регресії:

$$\bar{y}_t = 5585 + 1405t + 321,8t^2$$

При значеннях  $t$ , які дорівнюють трьом та чотирьом, на підставі одержаного рівняння регресії знаходимо прогнозовані значення виручки

від реалізації в I і II кварталах 1997 року, які відповідно дорівнюють 12689 и 16354 грн.

Оцінка ступеня наближення теоретичних значень до фактичних проводиться за допомогою кореляційного відношення:

$$\eta = \sqrt{1 - \frac{\sum (y - \bar{y})^2}{\sum (y - y_x)^2}} = \sqrt{1 - 0,25} = 0,87.$$

Достатньо високе значення кореляційного відношення вказує на те, що крива вибрана правильно, а теоретичні та фактичні значення тісно пов'язані.

Для оцінки реальності обчислених значень виручки від реалізації за кожний рік використовується коефіцієнт достовірності:

$$K_d = \frac{Y_1}{Y}. \text{ Так, } K_d 1995(IV) = 0,96 \text{ і т.д.}$$

Як показали розрахунки, значення коефіцієнта достовірності знаходяться в межах 1. Це вказує на тісний зв'язок теоретичних та фактичних значень обсягу виручки від реалізації і можливість його прогнозування за допомогою отриманого динамічного ряду. Аналіз змін виручки від реалізації по роках показує, що вони носять характер підсилюючого зростання, це свідчить про стабільну роботу малих підприємств, що досліджуються.

**6. Висновки дослідження.** Подальший якісний розвиток малого підприємництва повинен здійснюватися на основі теоретично обгрунтованої концепції, яка включає визначення цілей та формування основних принципів розвитку малого бізнесу, встановлення пріоритетних напрямків його підтримки та здійснення заходів щодо ефективного розвитку. Серед чинників, які істотно впливають на розвиток малого підприємництва, можна виділити: формування нормативно-правової бази; удосконалення фіскальної та фінансово-кредитної політики; забезпечення вірогідною інформацією; впровадження сучасних технологій та інновацій.

Важливою складовою розвитку підприємств малого бізнесу є такий аналіз їх фінансово-господарської діяльності, який заснований на методах та прийомах, що враховують особливості ринкових відносин. Запропонований у роботі методичний підхід до аналізу включає формування узагальнюючих показників діяльності малого підприємства.

Мале підприємництво тісно пов'язане з ризиком. З метою зниження його ступеня в роботі розроблена методика розрахунку прогнозуємих значень результатів діяльності малих підприємств з використанням теорії ігор. Розробки автора дають можливість:

- підвищити науковий рівень організаційно-економічних умов розвитку малого підприємництва;
- використовувати найбільш конкретні методи аналізу фінансового стану підприємств малого бізнесу;
- підвищити ефективність прийняття господарських рішень шляхом зниження підприємницького ризику.

#### СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Соловьев В.В. Анализ финансовой деятельности малых предприятий // Бизнес Информ.-1997. - N10. - С.41-42.
2. Соловьев В.В. Проблемы развития малого предпринимательства в Украине // Бизнес Информ.-1997. - N16. - С.38-40.
3. Гринева В.Н, Соловьев В.В. Применение моделей теории игр для принятия хозяйственных решений в малом бизнесе.// Вісник. -1997. - N 2. - С. 73-75.
4. Проблеми фінансування підприємств малого бізнесу / Соловійов В.В. - ХДЕУ. - Харків, 1996. - 13с. - Рос.-Деп. в ДНТБ України 06.06.96, N1362-Ук96.
5. Аналіз резервів розвитку економічного потенціалу підприємств / Павлова М.В., Соловійов В.В. - ХДЕУ. - Харків, 1996. - 66с. - Рос.- Деп.в ДНТБ України 06.06.96, N1363-Ук96.
6. Методичні рекомендації вдосконалення управління саморозвитком підприємств різних форм власності/ Павлова М.В., Соловійов В.В. - ХДЕУ. Харків - 1996. - 67с. - Рос.- Деп.в ДНТБ України 06.06.96, N1364-Ук96.
7. Павлова М.В., Соловьев В.В. Проблемы использования маркетинга на отечественных промышленных предприятиях// Тез. докл. Укр. науч.-практ. конф. " Маркетинг и управление инновациями", 28-29 сент. 1993г., ч.2. - Харьков: Б.и. , - 1993. - С.62.
8. Соловьев В.В. Методика анализа деятельности малых фирм// Информационный листок. - Харьков: ХЦНТЭИ. - 1996. -С. 4.

Соловійов В.В. Економічні аспекти розвитку малого бізнесу. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 - економіка підприємств та організація виробництва. - Харківський державний економічний університет, Україна, Харків, 1997.

На захист відносяться методичні рекомендації по удосконаленню аналізу фінансового стану підприємств малого бізнесу з метою їхнього

ефективного розвитку в перехідний період. Визначено підходи до прогнозування оптимальних господарських рішень в умовах невизначеності, сформульовано необхідність вивчення проблем створення і розвитку малого бізнесу.

Ключові слова: мале підприємництво, оптимізація господарських рішень, концепція розвитку малого бізнесу, фінансовий стан, підприємницький ризик.

Соловьев В.В. Экономические аспекты развития малого бизнеса.-  
Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - экономика предприятия и организация производства. - Харьковский Государственный экономический университет, Харьков, 1997.

Защищаются методические рекомендации по совершенствованию анализа финансового состояния предприятий малого бизнеса с целью их эффективного развития в переходный период. Определены подходы к прогнозированию оптимальных хозяйственных решений в условиях неопределенности, сформулирована необходимость изучения проблем создания и развития малого бизнеса.

Ключевые слова: малое предпринимательство, оптимизация хозяйственных решений, концепция развития малого бизнеса, финансовое состояние, предпринимательский риск.

Solovyov V.V. Economic aspects of the Development of Small Business.  
- Manuscript.

The thesis for competition for a scientific degree of candidate of Science in Economics 08.06.01 - economics of businesses and organization of production. - The Kharkov State University of Economics, Kharkov, 1997.

Methodical recommendations for improving the analysis of financial situation of small businesses for their effective development in transitional period are maintained. There were determined some approaches for predicting of optimum economic decisions in conditions of vagueness, a necessity to study the problem of formation and development of small business was formulated.

Key words: small entrepreneurship, optimum economic decision, concept of the development of small business, financial situation, entrepreneur's risk.

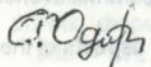
СОЛОВІЙОВ ВЛАДИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Спеціальність 08.06.01 - \* Економіка підприємства і організація виробництва\*

Автореферат  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск



Одінцова Г.С.

Підписано до друку 18.09.97 Формат 60x84 1/16.

Папір друкарський № 1. Друк офсетний. Обсяг 1,0 ум.-друк.арк.

Тираж 100 прим. Зам. № 448 Безкоштовно.

---

РВВ ХДЕУ, 310001, Харків, пр. Леніна, 9-а.



**AB 38.518**